

God dyrevelferd på utmarksbeite

18.02.2012

Øyvind Tronstad

Seniorrådgiver

DK Valdres og Gjøvikregionen

Målsetting

- **Flest mulig friske fine søyer og lam ut på hjemmebeite.**
- **Flest mulig friske fine søyer og lam sendt på fjellbeite/utmarksbeite.**
- **Flest mulig friske fine søyer og lam om høsten tilbake til hjemmebeite.**

Lov om dyrevelferd

---

§ 1. *Formål*

Formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr.

§ 3. *Generelt om behandling av dyr*

Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

§ 11. *Transport*

Transport skal foregå på en måte som er til minst mulig belastning for dyret. Dyr skal kun transporteres når de er i en slik tilstand at det er forsvarlig å gjennomføre hele transporten.

Transportmiddelet skal være egnet ut fra hensynet til dyrenes sikkerhet og egenart. Dyr skal ha nødvendig tilsyn og stell under transporten.

Lov om dyrevelferd

---

§ 23. *Dyrs levemiljø*

Dyreholder skal sikre at dyr holdes i miljø som gir god velferd ut fra artstypiske og individuelle behov, herunder gi mulighet for stimulerende aktiviteter, bevegelse, hvile og annen naturlig atferd. Dyrs levemiljø skal fremme god helse og bidra til trygghet og trivsel.

Lov om dyrevelferd

---

§ 24. Tilsyn og stell

Dyreholder skal sikre at dyr får godt tilsyn og stell, herunder sikre at:

- a) fôr, beite og vann er av god kvalitet, dekker dyrets behov for næring og væske og fremmer god helse og velferd.
- b) dyr beskyttes mot skade, sykdom, parasitter og andre farer. Syke og skadde dyr skal gis forsvarlig behandling og avlives om nødvendig,

Forskrift om velferd for småfe

---

§ 4. *Generelle krav*

Småfe skal behandles forsvarlig og omsorgsfullt, og det skal tas hensyn til dyrenes mentale og fysiologiske behov. Småfe skal beskyttes mot fare for unødig lidelse.

§ 19. *Tilsyn og stell*

Dyr som holdes på utmarksbeite, skal sees etter minst en gang pr. uke i områder uten særskilt risiko.

Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er.

Forskrift om dyrevelferd

---

§ 25. Slipp og hold av småfe på utmarksbeite

Ved slipp og hold på utmarksbeite skal eier eller annen med ansvar for dyrene, sikre at:

- a) samtlige dyr har god helsetilstand og er i forsvarlig hold,
- b) avkom er sammen med mordyr og er i god stand til å holde følge med mora,
- c) avkom som slippes med mordyr uten tilstrekkelig melkeproduksjon, er eldre enn 6 uker og tar til seg nok fôr til å sikre utvikling og vekst,
- d) avkom som slippes uten mordyr, er eldre enn 8 uker, er i følge med voksen sau og tar til seg nok fôr til å sikre utvikling og vekst, og
- e) avkom som blir morløse, tas hjem dersom morløsheten medfører økt fare for lidelse.

Vurderinger og oppgaver før fjellsending

- **Beitegrunnlaget i fjellet. Noen slipper for tidlig. Ei søye med to lam har behov for å ta opp ca. 14 kg gras pr døgn.**
- **Dyrehelsa; bare friske dyr skal til fjells. Generelt sett holdes det for lite dyr igjen hjemme.**
- **Halte dyr og klauvpleie. Klauvveggen beskjæres, ikke sålen dersom det ikke forekommer sjukdom.**
- **Brokksøyer («vom i skinn») skal aldri sendes på fjellbeite.**
- **Sjekk værmeldingen før datoen fastsettes.**

Vurderinger og oppgaver før fjellsending

- **Godt vårbeite i hele hjemmeperioden er meget viktig.**
- **Parasittbehandling – mot koksidiøse hos lamma 7. dag etter beiteslipp og mot innvollsorm minst før fjellsending til alle lam og alle livdyr ved innsett om høsten.**
- **Føring av slipplister med individnummer.**
- **Lamma bør være minst 4 uker før de sendes på utmarksbeite.**

Atferd på beite

- **Sauen bruker ca. en tredjedel av døgnet på beiting. Varierer noe med beitekvaliteten.**
- **Sauen må ha perioder med hvile og drøvtygging. Maks beitetid ser ut til å være 13 timer pr. døgn.**
- **De lette rasene (spæl og pels) viser en sterkere anti-rovdyr-atferd enn tyngre raser. De lette flykter ved en større avstand til faren og bruker lengre tid før de gjenopptar normal atferd. De samme rasene har også en sterkere flokkatferd.**
- **Lam er følgere («følg mor»). Lam lærer hvilke planter de kan ete av mora. Voksne sauer prøver lettere nye planter (nytt fôr) dersom de har fått smake mye forskjellig som lam.**

På utmarksbeite

- **Slikkesteiner bør plasseres på steingrunn for å unngå unødig smittepress. Rotere mellom plassene.**
- **Radiobjøller**
- **«Slips», plasthalsbånd med ulik farge etter hvor mange lam søya har.**
- **Fjerne farer i beitet – gjerder, nedfalne buer etc.**
- **Beitet skal være egnet m.h.t. tilgang på beiteplanter av god kvalitet.**
- **Planlegg sanking i rett tid.**

Tap på beite

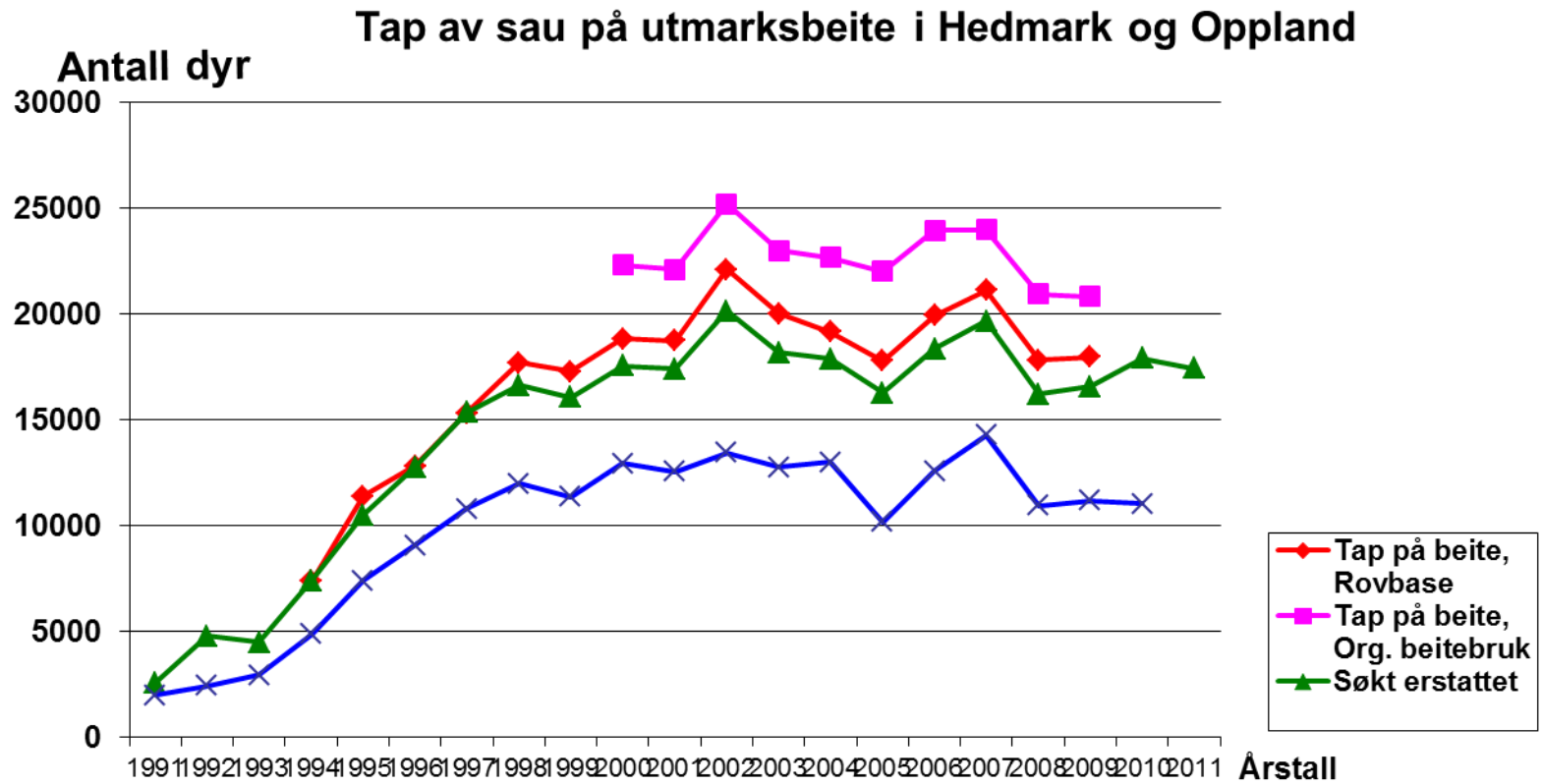
Tapsårsakene kan deles i 3 hovedkategorier:

1. Sjukdom (alveld, flått, mastitt, parasittproblemer)

2. Ulykker (vanskelige beiter, gjerder)

3. Tap til rovvilt (fredet rovvilt og annet rovvilt pluss hund).

Utvikling av tap på beite over tid

Roller og ansvar

- **Det er et dyrevelferdsproblem når man har rovvilt og beitende husdyr i samme område.**
- **Dyreeier har ansvar for å sikre dyra god dyrevelferd.**
- **Mattilsynet skal sikre at regelverket blir etterlevd, og MT har kun vedtaksmyndighet overfor dyreeier. MT kan gjøre vedtak om tiltak for å redusere tap av beitedyr.**
- **Dyrevelferden er vår øverste føring. Beiterestriksjoner skal være siste utvei.**

Roller og ansvar

- **Samfunnet har, gjennom offentlig forvaltning og tilrettelegging, et ansvar for å redusere lidelser hos husdyr som følge av rovviltangrep.**
- **Å holde sau på beite der det forventes høy risiko for dyrelidelse er i utgangspunktet brudd på dyrevelferdsregelverket.**
- **Distriktskontoret (MT) skal samhandle med andre lokale aktører (kommune, beitelag, SNO,FM). SMS-varslings.**

Roller og ansvar

- **Dyreeier må dokumentere tap p.g.a. rovdyr og ha oversikt over beitesituasjonen for sine dyr.**
- **Stortingets beiteforlik tilsier at rovdyrbestanden blir forvaltet slik at beiterestriksjoner ikke blir aktuelt i beiteprioriterte områder. Lav terskel for raskt uttak av skadegjørere.**
- **MT kan ikke mene noe om størrelse på rovdyrbestander eller forvaltning av disse.**

Lidelse

Risikokartlegging

- Tidligere års tapstall gir ikke et fullstendig bilde, men er en indikator på forventet tap og forutsigbar risiko for dårlig dyrevelferd dersom ingen nye tiltak settes i verk. Tapsprosenten regnes som et gj.omsnitt for de siste 3 år.
- De ulike dyrehold/beiteområder vurderes i forhold til følgende risikoklasser:

Risikokartlegging

- **Lav risiko, totaltap under 4 % er innenfor det akseptable.**
- **Middels risiko, totaltap fra 4-10 %**
- **Høy risiko, totaltap over 10%, er i utgangspunktet uakseptabelt dyrevernmessig sett.**

Grensene for risikoklassifisering er ikke absolutte og skal være gjenstand for skjønn.

Rovviltforliket, oppfølging av dyrevelferd på beite

- **Føringer fra Landbruksdepartementet 10.02.2012.**
- **Rovviltforvaltningen skal intensivere tiltakene for å redusere faren for rovviltangrep i det som etter de regionale forvaltningsplanene er definert som prioriterte beiteområder.**
- **Det er et felles mål at tapstallene for beitenæringa må ned.**

Rovviltforliket, oppfølging av dyrevelferd på beite

- **Dialogen mellom rovviltmyndighetene (DN, fylkesmannen og rovviltnemndene) og Mattilsynet blir derfor avgjørende for at forsvarlig næringsdrift med beitedyr i utmark kan realiseres samtidig som vedtatt vern av rovvilt ivaretas.**
- **Dersom det skulle oppstå en fare-/tapssituasjon som etter Mattilsynets vurdering tilsier at pålegg om akutt nedsanking ville være aktuelt, og rovviltforvaltningen etter anmodning fra Mattilsynet ikke iverksetter nødvendige tiltak for å muliggjøre raskt uttak av rovviltet (eller annet forebyggende tiltak som beskytter beitedyra), kommer Mattilsynet umiddelbart til å orientere Landbruksdepartementet.**

Rovviltforliket, oppfølging av dyrevelferd på beite

- **Vi forutsetter at dette gjelder ved et større skadeomfang og at skadevolder er identifisert.**
- **I prioriterte rovviltområder må dyrevelferdsutfordringene primært løses gjennom god samhandling mellom brukeren, Mattilsynet og fylkesmannen/rovviltnemnda.**

Valdresbeite

